

Міхно О. (2018) Педагогічний календар. Квітень 2018: [пед. календар на квітень 2018 р.: 150 років від дня народження Георгія Вороного (1868–1908); 140 років від дня народження Григорія Ващенко (1878–1967); 90 років від дня народження Федора Арвата (1928–1999); 130 років від дня народження Ольги Дорошенко (1888–1964)]. *Справи сімейні*. №4. С. 25–28.

Pedagogical calendar. April 2018: 150th Birthday Georgy Voronoi (1868–1908); 140th Birthday Gregory Vashchenko (1878–1967); 90th Birthday Fedir Arvat (1928–1999); 130th Birthday Olga Doroshenko (1888–1964).

Педагогічний календар. Квітень 2018

150 років від дня народження **Георгія Вороного** (1868—1908), українського вченого, математика

Георгій Феодосійович Вороний народився 28 квітня 1868 р. в м. Журавка Полтавської губернії (нині — село Журавка Варвинського району Чернігівщини). Середню освіту здобув у Бердянській (до 5-го класу) і Прилуцький гімназіях. У 1889 Вороний закінчив фізико-математичний факультет Петербурзького університету; був залишений там же для підготовки до професорського звання. У 1894 захистив магістерську дисертацію і був призначений професором Варшавського університету, де працював майже все життя до своїх останніх днів. Докторську дисертацію захистив у 1897. З 1898-го — декан механічного факультету Варшавського політехнічного інституту. 1907 обраний членом-кореспондентом Петербурзької академії наук.

Уже тоді наукові праці вченого сучасники визнали геніальними. Феномен Георгія Вороного полягає в тому, що всі його роботи використовуються в сучасних дослідженнях. Побудовані вченим математичні об'єкти, — діаграми Вороного, — в наші дні широко використовуються в багатьох актуальних напрямках науки, зокрема, в комп'ютерній графіці, геометричному моделюванні, створенні штучного інтелекту, розпізнаванні образів, конструюванні роботів, медицині, радіаційній фізиці, астрофізиці, кристалографії, археології тощо. Ними користуються вчені практично в усіх країнах Європи, у США, Канаді, Японії, Австралії, Гонконгу, Новій Зеландії. В Англії вивчення діаграм Вороного передбачено шкільними навчальними програмами. У м. Сеулі (Південна Корея) діє дослідницький центр з діаграм Вороного.

Г. Вороний страждав від хвороби жовчного міхура і помер 20 листопада 1908 у Варшаві у віці 40 років. Згідно з останньою волею, вченого поховали у Журавці. Тіло його було забальзамоване і зберігалось у спеціально збудованому склепі. У 1930-х склеп було знищено і тіло вченого односельці перепоховали в могилу його батька Феодосія Вороного.

Сини Г. Вороного, які бачили, як батько мучився від хвороби, поклялися стати (і стали!) лікарями. Старший син Олександр працював у Яготині. 1938 був арештований і не повернувся із заслання. Юрій, молодший син, був хірургом. Він перший у світі 1933 р. зробив пересадку органа людині (нирки).

Георгій Вороний є одним з найбільш відомих вчених-математиків, яких дала світовій науці українська земля. Ще за життя його наукові здобутки справляли на сучасників враження геніальних спалахів думки, він був визнаний фахівцями одним з найяскравіших талантів у галузі теорії чисел на межі ХІХ-ХХ століть. За своє коротке життя Георгій Вороний встиг започаткувати кілька нових напрямків у сучасній теорії чисел: аналітичну теорію чисел, алгебраїчну теорію чисел, геометрію чисел, проте, справжнє значення його наукового доробку розкривається лише в наш час.

140 років від дня народження **Григорія Григоровича Ващенка** (1878—1967), українського педагога, фахівця з дидактики і національного виховання

Григорій Григорович Ващенко народився 23 квітня 1878 р. у с. Богданівці Полтавської губернії. Здобувати освіту почав у 10-річному віці в духовному училищі (м. Ромни), а по його закінченні — у Полтавській духовній семінарії. Згодом, у 1899—1903, навчався в Московській духовній академії, але після випуску не прийняв сану, присвятивши себе педагогічній роботі. У період з 1903 по 1917 вчителював на Полтавщині, у Грузії, Росії, знову в Україні (у Ромнах, Тульчині).

З жовтня 1917 Г. Ващенко — викладач Полтавського вчительського інституту. Зі встановленням радянської влади переходить на роботу до педагогічної школи (педтехнікум) у с. Біликах Кобеляцького повіту на Полтавщині. А вже з 1923 продовжує науково-викладацьку діяльність у Полтавському інституті народної освіти, де в 1925 призначається керівником і кафедри педагогіки, і кабінету соціального виховання, який займався вивченням дитячого колективу за розробками відомого педагога О. Залужного.

До 1933 р. в колі дослідницьких інтересів вченого була психолого-педагогічна діагностика, проблеми дидактики (монографія «Загальні методи навчання», 1929), а також питання соціального виховання. Після критики владою ідейних позицій педагога його звинуватили в буржуазно-націоналістичних настроях і звільнили з роботи. Учений вимушено, рятуючись від переслідувань, виїздить до Сталінграда (Росія), де очолює кафедру педагогіки місцевого педінституту (1936-1940). Напередодні війни Григорій Григорович повертається до Полтавського педінституту, де відновлює керування кафедрою, а також працює над докторською дисертацією, пов'язаною з психологічним дослідженням мовлення дошкільників. Під час Другої світової війни Г. Ващенко разом з родиною емігрує (1943) до Мюнхена, де стає (1945) професором педагогіки в Українському вільному університеті, а з 1950 ще й очолює Українську богословську академію. Помер 2 травня 1967 в Мюнхені.

У період еміграції вчений зосереджується на громадській і педагогічній діяльності, пов'язаній з національно орієнтованим вихованням молоді української діаспори. На замовлення Спілки української молоді (СУМ) він пише численні статті. Програмовою працею, що й донині визначає ідейно-виховну спрямованість діяльності СУМу, є книга Г. Ващенка «Виховний ідеал» (1946). У концентрованому викладі цей ідеал, за Ващенком, полягає у службі Богові і

Батьківщині. Вчений займається і суто науковими розвідками, розробляючи аспекти теорії національного морального виховання («Виховання волі і характеру» (1952, 1957), «Виховання любові до Батьківщини» (1954), «Виховна роля мистецтва» (1956), «Основи естетичного ідеалу» (1960) та ін.). Окреме місце за своєю прогностичною значущістю в педагогічній спадщині Г. Ващенко посідає нарис «Проект системи освіти в самостійній Україні» (1957). Суттєвими надбаннями вченого є також праці аналітичного характеру, присвячені освітньо-культурологічним проблемам: «Український Ренесанс ХХ століття» (1953), «Педагогічна наука в СРСР» (1955) та ін.

90 років від дня народження **Федора Арвата** (1928—1999), українського педагога, академіка-засновника Академії педагогічних наук України, фахівця у галузі мовознавства та методики мови й літератури

Федір Степанович Арват народився 18 квітня 1928 в с. Олександрівка Ширяєвського району Одеської області. Після закінчення у 1947 році середньої школи вступив на філологічний факультет Одеського університету, а у 1953 — до аспірантури при кафедрі української мови цього вишу. Після закінчення в 1956 аспірантури Ф. Арват п'ять років працював спочатку методистом, а потім завідувачем відділу методики мови та літератури Чернівецького інституту удосконалення кваліфікації вчителів. З вересня 1961 по березень 1976 працював на філологічному факультеті Чернівецького університету викладачем, старшим викладачем, а з січня 1978 доцентом кафедри української мови.

З березня 1976 року Ф. Арват працює у Ніжинському педагогічному інституті спочатку проректором з навчальної роботи, а з серпня 1978 — ректором (1978—1995). Саме в цей час і розкрився його вроджений хист та набутий життям досвід великого організатора, чуйного наставника, душевної щедрості людини. Моральне кредо керівника вишу — підняти авторитет вчителя. Тож не випадково, що на території інституту вперше в Україні був відкритий пам'ятник Вчительці. За безпосередньої підтримки Ф. Арвата в інституті було відкрито 7 нових спеціальностей, стільки ж нових кафедр, аспірантура, добудовані нові приміщення інституту, збудовані два багатопверхові гуртожитки, закладений будинок для викладачів тощо. Особливо багато уваги приділяв бібліотеці, збагаченню її фондів новою літературою. За його підтримки був відкритий Музей рідкісної книги — гордість інституту.

Ф. Арвата як ученого-лінгвіста цікавили питання культури мови вчителів та школярів. Цьому були присвячені його виступи на різноманітних конференціях та зібраннях вчителів. Багато вніс учений у вивчення історії та теорії перекладу, його статті про перекладачів М.Старицького, П.Грабовського, Лесю Українку, І.Франка, М.Рильського та проблеми перекладу — це важливий внесок у науку. Добре володіння багатьма мовами сприяло написанню разом з Нінель Арват, дружиною, з якою пов'язав свою долю ще в Одеському університеті, та Є. Павлюком у 1973 підручників з російської мови для IV, V — VI, VII—VIII класів молдавських шкіл, які мали 6 видань.

Федір Арват постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1992 був затверджений дійсним членом-засновником Академії педагогічних наук України, в якій він успішно працював над вирішенням складних питань розбудови вищої та середньої школи на новому етапі її розвитку. Він неодноразово повторював: «Неосвічений народ ніколи не буде вільним».

Після виходу у 1996 році на пенсію Ф. Арват продовжував працювати на посаді радника нового ректора та професора кафедри української мови, постійно бував на факультетах, спілкувався з співробітниками, студентами.

Помер Ф. Арват 2 листопада 1999 р. у Ніжині.

130 років від дня народження **Ольги Дорошенко** (1888—1964), українського педагога, фахівця у галузі дошкільного виховання

Ольга Іванівна Дорошенко (дівоче прізвище Бобир) народилася 30 квітня 1888 р. в сім'ї вчительки народної школи й викладача Чернігівського ремісничого училища. Закінчила Чернігівську жіночу гімназію (1904), Вищі Фребелівські курси (Харків, 1914), навчалася на Московських жіночих курсах (1905). Брала участь у революції 1905 р., за що була заарештована; покарання відбувала у м. Архангельськ (Росія). У 1912 повернулася в Україну. У 1914–1917 працювала у дитсадках м. Юзівка (нині Донецьк). Після більшовицького перевороту 1917 брала участь у створенні низки дошкільних закладів на Харківщині.

З 1919 — в Києві: викладає в Київському інституті народної освіти (КІНО) дошкільне виховання та методи роботи в дошкільних установах. У 1920 Народний комісаріат освіти УСРР надав О. Дорошенко творче відрядження до м. Кагарлика Київської області з одночасним завданням організувати для дітей робітників місцевих цукроварень мережу дитячих садків та майданчиків. За дорученням Наркомосу Ольга Іванівна складає посібник для вихователів дошкільних закладів «Дитячий садок» (1922). Цей посібник стає найпомітнішим явищем у галузі дошкільного виховання в 20-ті роки ХХ ст. О. Дорошенко в своїх поглядах стояла на позиціях вільного виховання і була прихильницею ідеї національного дитячого садка, який мав ґрунтуватися на національній культурі, на традиціях народу. «Всі ми, українська інтелігенція, вихованці чужої нашому народові руської культури, діти зрусифікованих батьків, ми росли і не чули над своєю колискою рідної пісні, не оповідали нам в дитинстві народних казок, не знали ми навіть, як слід, української мови — всього того, без чого не можна приступити до виховання української дитини...», — писала вона в посібнику.

З 1927 Ольга Іванівна працює деканом факультету соціального виховання КІНО, їй присвоюють звання професора. Цього ж року вона їде у тримісячне наукове відрядження до Німеччини, де має можливість вивчати досвід дошкільних закладів Берліна, Гамбурга, Франкфурта-на-Майні.

Наприкінці 1932 О. Дорошенко випускає своїх перших аспірантів. У зв'язку із політичним переслідуванням співробітників Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП) виїхала до м. Новосибірська, де

працювала в крайовому методичному кабінеті заступником директора з наукової частини, консультантом науково-методичного інституту.

Після Другої світової війни О. Дорошенко повертається в Україну і працює завідуючою 3-го Білоцерківського дитячого садка, водночас продовжує вивчати питання розвитку дошкільнят. З 1956 – на пенсії. Наприкінці свого життя О. Дорошенко пише спогади про Михайла Коцюбинського та його родину (батьки Ольги Іванівни й вона сама були з родиною Коцюбинських у близьких, дружніх стосунках), які опубліковано в збірниках Чернігівського меморіального музею М. Коцюбинського.

Померла О.Дорошенко 9 червня 1964 р. Похована на Байковому цвинтарі.